

Bliver drømmen om den anonyme skrift til et mareridt?

Af Mads Rosendahl Thomsen, Aarhus Universitet

Charlotte Weitzes roman *Ulvemalk* fra 2025 er et blandt flere nyere værker, hvor forfattere reagerer på, hvad kunstig intelligens kunne få af betydning for litteratur og skriftkultur generelt, og det er grum læsning. I romanens ene spor, der foregår i 2040, er Danmark dækket af skov, blandt andet for at klimakompensere for store datacentre. En kunstig intelligens, der betegnes OS som i et stort fælles 'os', dominerer stort set alle aspekter af livet. OS er også så velskrivende og effektiv, at det ikke længere giver mening at være forfatter. Romanen, som jo lige præcis netop er skrevet af et menneske, er på denne baggrund båret af en stille, vedvarende melankoli. Romanens andet spor tager læseren tilbage til begyndelsen af 1900-tallet, hvor man følger folkemindesamleren Evald Tang Kristensen, som lever et liv på helt andre betingelser. Her er der ikke nogen kunstig intelligens, men et liv, hvor nattens kulde trænger ind i husene, og hvor et liv viet til at opsamle fælles erindringer på den ene side er så forskelligt fra det, OS gør, og på den anden side så nært forbundet med ideen om, at individet skal forbinde sig med det fælles. Men drømmen om det fælles gode, er blevet til en ruin for mange. Weitze skriver midt i romanen om livet i 2040:

Jeg hørte, at min gamle redaktør var blevet fyret, og jeg havde brugt fem år på at skrive en roman, som ingen nogensinde kom til at læse, medmindre jeg lagde den gratis ud på OS med håb om flere følgere. Det ville være ynkeligt, jeg følte mig allerede latterlig.

Jeg kunne ikke alene give forlagene eller mig selv skylden, for OS var selv begyndt at skrive bøger. Tidligere forlagsfolk og forfattere arbejdede i starten med at udvælge historier, omtale dem i pressen og på SoMe. Men efterhånden udvalgte OS selv. OS ved, hvad folk foretrækker. Ikke for let, svært, grænseoverskridende eller kedeligt. Og slet ikke for langt. (2025, s. 155)

Der er ikke lang tid til 2040, så det kan synes overdrevet, at vi allerede da skulle kunne befinde os i noget, der ligner en dystopi for menneskelig tænken og skriven. På den anden side er 2022 heller ikke så længe siden, hvor få tænkte over, om computere kunne skrive noget af betydning.

Det kan være svært at overvurdere, hvor meget sprog og skabelse af tekst har betydet og betyder for menneskets historie og udvikling. Kulturel identitet, litteratur, uddannelse, videnskab, love og meget mere er uløseligt forbundet med sproget. Samtidig er det også åbenlyst, at vi i disse år står i en ny situation. En kort tidslinje over dette kunne begynde for omkring 75.000 år siden, hvor det antages, at mennesket havde udviklet sprog. Skriften er af meget nyere dato, formentlig kun omkring 5.000 år gammel og meget ujævnt udbredt rundt om i verden i de første mange år (Thomsen, 2023, s. 8). Homers værker er således først nedskrevet omkring 700 f.v.t. Det er til gengæld bemærkelsesværdigt, hvor betydningsfulde de tidligt nedskrevne religiøse tekster har været. De indiske Vedaer er 3.500 år gamle, Det Gamle Testamente mere end 2.500 år, mens eposset *Gilgamesh* er mere end 4.000 år gammelt. Og man kan være sikker på, at det hele var skrevet af mennesker, modsat den situation, som vi står i nu, som har været åbenlys siden ChatGPT blev lanceret i november 2022. Fra 75.000 til 5.000 til knapt 3 år – det er ikke ligefrem en harmonisk tidslinje, men en meget klar indikation af, at vi befinder os i en tid med et meget brat skift i tekstkulturen. Der vil stadig være forfattere i 2040, men spørgsmålet om, hvad en forfatter er, er blevet reaktualiseret af den kunstige intelligens, fordi den sammenhæng, som der skrives i nu, er i en verden, hvor maskiner også kan skrive med varierende grad af menneskeligt input, som Weitze beskriver.

I denne artikel vil jeg give et overblik over, hvordan mulighederne for automatiseret skrivning har udviklet sig, og hvordan det ændrer ved betingelserne for, hvad det vil sige at være forfatter. Det gør jeg både med tilbageblik på tidligere forestillinger om det ønskelige i en mere anonym skrift og i fremstillingen af en typologi over forfatterfiguren baseret på graden af brug af kunstig intelligens.

Pludselig kunne de skrive

Ideen om, at maskiner kunne skrive, er ikke ny i litteraturen, om end den er et perifert tema. I *Gullivers rejser* beskriver Jonathan Swift en maskine, som et videnskabeligt selskab bruger til at fremstille tekst med, som først og fremmest mislykket og absurd (2008, s. 172). I George Orwells dystopiske roman *1984* beskrives det, hvordan kalejdoskopiske maskiner er i stand til at fremstille romaner og sange, som kan holde proletariatet underholdt (1989, s. 46). Heller ikke ligefrem en model til efterfølgelse, ligesom maskinen i Franz Kafkas ”I straffekolonien”, der skriver fangernes dom på deres ryg med en bogstavelig talt dødelig skrift, leverer en anden dystopisk fascination af forholdet mellem menneske, maskine og skrift (1984, s. 117).

På samme tid, som Orwell skrev, begyndte ideen om kunstig intelligens at tage form. Den britiske matematiker Alan Turing beskrev i en artikel fra 1950, hvordan man kunne finde flere veje til at udvikle ”tænkende maskiner”. Enten ved at bruge deres regnekraft til at løse formaliserede problemer eller ved at træne maskinerne, som om de var et barn (1950, s. 456). Turing anslog, at der ville gå 50 år, førend man ville have regnekraft nok til at en del mennesker (1950, s. 442), men kun en del, ikke ville kunne afgøre, om en skriftlig udveksling mellem et menneske og maskinen var en udveksling mellem to mennesker.

Der skulle gå længere tid, før testen blev bestået, faktisk frem til 2014, hvor man endda kan diskutere, om den blev det. En af præmisserne for udførelsen af denne test var, at den ene deltager var en computer, som for dommerne blev opgivet til at være en 13-årig ukrainsk dreng med et noget mindre end perfekt engelsk (Marcus, 2014). Men herfra gik det stærkt. I 2019 annoncerede OpenAI deres sprogmodel GPT-2, som ud fra en større samling ord var i stand til at fortsætte med at skrive baseret på, hvad det mest sandsynlige næste ord måtte være. Efterfølgeren GPT-3 leverede et stort spring fremad, men det var med ChatGPT, der kombinerer sprogmodellens evne til at skrive videre på et input med en træning på menneskelig feedback på de svar, som maskinen leverer, at teknologien fik et enormt folkeligt gennembrud, praktisk talt fra lanceringen den 30. november 2022. Siden er udviklingen fortsat i højt tempo, også med udviklingen af konkurrerende sprogmodeller og et hav af redskaber til at integrere teknologier i skriveprocesser.

Det stiller os også med et usædvanligt klart før og efter: Vi kan være nogenlunde sikre på, at det meste, der er skrevet før 30. november 2022, er skrevet af mennesker. Måske i samarbejde med andre mennesker, men tekstskabelse var grundlæggende et håndværk. Det kan vi ikke være sikre på længere, og fremtidige sprogmodeller vil formentlig blive trænet på materiale, der selv er skabt af sprogmodeller, hvilket potentielt kan lede til et såkaldt modelkollaps, hvor kvaliteten af sprogmodellernes output bliver ringere. Dette er allerede dokumenteret inden for billedgenerering, hvor gentagen træning på syntetiske billeder fører til tab af variation og kvalitet (Gibney, 2024, s. 19).

Hvordan stiller det litteraturen? På den ene side kunne man have formodet, at litteraturen ville blive det sidste domæne, som maskiner ikke kan bidrage til, fordi kombinationen af sproglig kreativitet, egensindig stil og autentiske erfaringer ikke så let lader sig eftergøre. Men litteraturen vil ikke være upåvirket af maskinskabt sprog, f.eks. gennem automatiseret oversættelse, som allerede nu vinder indpas. Måske ikke for de mest prestigefyldte forfattere, men selv det skal man også forvente, om ikke andet så i menneske-maskin-samarbejder.

Ideen om den rene skrift er vanskelig at opretholde, fordi langt de fleste mennesker vil benytte sig af forskellige teknologier til at skrive med. Vil det gå så galt som i Weitzes *Uhemalk*, hvor det er formålsløst at skrive selv? Det bliver næppe så sort-hvidt. Skak er ikke længere noget, som mennesker kan konkurrere med maskiner om, og mon ikke vi stadig vil skrive, selv hvis maskinerne skulle blive bedre? Men måske er det en dårlig analogi, for der er ikke nogen sikker måde at vinde på i litteratur, selvom der er forskel på teksters kvalitet.

Mens der er en berettiget bekymring for, hvordan kunstig intelligens vil kunne påvirke litteraturen, så er det også interessant, hvordan man for ikke så længe siden havde drømme om den anonyme skrift. Michel Foucaults ofte citerede foredrag og artikel ”Hvad er en forfatter?” slutter af med at forestille sig en fremtid, hvor tekster bare cirkulerer anonymt, og hvor forfatterfunktionen ikke er relevant. Foucault forestiller sig, at man så vil slippe for en mængde trættende spørgsmål, såsom om forfatteren afslører sit sande jeg, om man ved, hvem den virkelige forfatter er, og fremfor alt om det betyder noget, hvem der taler:

Man kunne forestille sig en kultur, hvor diskurserne cirkulerede og blev modtaget, uden at forfatterfunktionen nogen sinde trådte frem. Samtlige diskurser ville, uanset status, form, værdi, og uanset den behandling, de blev underkastet, udfolde sig i en anonym mumlen. Man ville ikke længere høre de gennem så lang tid fortærskede spørgsmål: ”Hvad var det egentlig, der talte? Var det virkelig ham og ingen anden? Med hvilken autenticitet, eller hvilken originalitet? Og hvad udtrykte han fra dybet af sig selv i sin diskurs?” (2021, s. 78)

I stedet vil der, skriver Foucault, i denne kultur være fokus på, hvad det er for en skriftform eller diskurs, der cirkulerer, og hvilken magt der er knyttet til den, og det vil blive ligegyldigt, hvem der taler (s. 79).

Ideen om at gøre op med den navngivne forfatter kommer også til udtryk hos Milan Kundera, der i romanen *Om latter og glemsel* foreslår, at man ved at udgive anonymt vil komme ”grafomanien” til livs, som for Kundera er et behov for at have læsere, der ikke kender en personligt, men som er derude som en masse af mere eller mindre beundrende mennesker:

Opfindelsen af bogtrykkerkunsten gjorde det i sin tid muligt for menneskene at gøre sig forståelige for hinanden. I en tid med generel grafomani får skrivning af bøger den modsatte betydning: enhver er omgivet af sine bogstaver som af en spejlvæg, og ingen stemme kan trænge ind udefra. (1988, s. 90)

Men nu, hvor det faktisk er en mulighed at lave tekster uden et betydende menneskeligt ophav, virker tanken om en anonymt udgivet litteratur måske mindre tillokkende?

En anden og ikke ubetydelig funktion ved en forfatter er, at der findes en ophavsrettinghshaver. I forbindelse med fremkomsten af generativ kunstig intelligens afføder det flere spørgsmål. For det første er det i skrivende stund uafklaret, i hvilket omfang det er lovligt eller ulovligt at træne sprogmodeller på tekster uden at krænke ophavsretten, men der er kendelser, som har forbudt træning (Brittain, 2025). De fleste sprogmodeller kan man ikke få til at citere copyrightbelagte tekster, men de vil kunne lave pasticher og på anden vis skrive på måder, som de ikke ville kunne uden at være blevet trænet på bestemte tekster – men hvornår krænker det ophavsretten?

Maskiner kan skrive kreativt

Der er næppe nogen tvivl om, at maskiner kan være kreative, måske ikke på samme måder som mennesker, men i al fald på en måde, som kan være svært at afvise som kreativt, hvis man vurderede det på linje med et menneskes indsats. F.eks. kan man få ChatGPT 4o (og de fleste andre sprogmodeller) til at lave pasticher på litteratur, en genre eller et stilelement, som mange postmoderne forfattere excellerede i, bl.a. Donald Barthelme (1980). Jeg bad ChatGPT om følgende: ”Vi skal skrive en tekst på dansk, der viser din evne til at være kreativ. Kan du lave en version af Hamlets ”At være eller ikke at være”-monolog med klimaangst som tema?” Her er dens svar:

At handle eller ikke handle, det er spørgsmålet:
Om det er mere nobelt i sindet at udholde
De ubønhørlige stormfloder af klimaforandringer,
Eller at rejse sig mod et hav af udledninger
Og ved modstand ende dem? At slukke, at skære ned –
Ikke mere – og ved et valg at sige, vi standser
Den endeløse opvarmning og naturens fald –
Det er en ende at ønske. At slukke, at skære ned.
At skære ned, ja, men der er den hage,
For hvad hvis vore ofre aldrig er nok,
Hvis vor frygt kun føder apati og afmagt?
Det er den tanke, der gør fortvivlelse lang.

For hvem bærer naturens tavse skrig,
Skyernes tårer, havets stigende vrede,
Skovens langsomme kvalt under motorsavens skarpe kant,
Arternes visken bort, som dug for solen,
Hvis vi kunne ende det med en handling?
Hvem ville slide og bære disse byrder,
Hvis ikke frygten for vor egen dovenskab,
For evig armod på en udtæret klode,
Holdt os fast i uendelige konferencer,
Hvor ord flyder som smeltende gletsjere,
Og løfter dør i stilhed?

Sådanne tanker gør alle til kujoner,
Og handlekraftens naturlige glød
Slukkes af tankens blege genskær,
Så store planer afvandes og fordamper,
Og intet sker. Men stil! Nu smelter isen –
Måtte handling komme.

(ChatGPT 4o, 13. februar 2025)

Man kan diskutere de litterære kvaliteter, men ikke, at maskinen har løst en opgave med at skabe en pastiche, der kombinerer elementer, som den ikke har set før i sammenhæng. Den gør det ikke perfekt: Der var en stavfejl, som er rettet i det ovenstående, og ord, som virker dårligt oversat fra engelsk. Men der er en sprogtone, der ganske godt fanger Shakespeares alvorlige tone; der er et fokus på temaet, som varieres med flere eksempler; og der er en vis humor i henvisninger til nutidige fænomener som motorsave og konferencer. Det er ikke skabende på det allerhøjeste niveau, hvor det sprænger rammerne for, hvordan man kan tænke, hvad litteratur kan, men kreativt på et niveau, som de fleste mennesker skal anstrenge sig for at nå. Og i al fald ikke kan på 30 sekunder.

Der er få, men dog en voksende mængde af studier af, hvordan sprogmodeller kan være kreative, og hvordan deres kreativitet adskiller sig fra menneskers. Nina Beguš' artikel "Experimental narratives: A comparison of human crowdsourced storytelling and AI storytelling" præsenterer en metode til at undersøge kulturelle og narratologiske træk i historier

skrevet af både mennesker, som blev betalt et mindre beløb for at skrive, og sprogmodeller som ChatGPT. Ved at analysere 250 menneskeskrevne og 80 AI-genererede fortællinger, viser Beguš, hvordan myten om kongen og skulptøren Pygmalion, stadig præger vores kollektive forestillingsverden. Myten går kort fortalt ud på, at Pygmalion i sin foragt for kvinders opførsel laver en elfenbensfigur af en kvinde og begynder at tilbede den. Figuren, Galatea, får siden givet liv af guderne, og i Ovids *Forvandlinger* føder hun datteren Pafos. Både mennesker og AI tenderer til at genskabe myten i moderne, teknologiske versioner, ofte påvirket af film og tv. Undersøgelsen afslører, at GPT-3.5 og især GPT-4 er mere progressive end menneskelige forfattere, når det gælder kønsroller og seksualitet (Beguš, 2024, s. 18). AI-modeller skaber oftere kvindelige hovedpersoner i traditionelle mandlige roller og inkluderer flere homoseksuelle relationer. Dog viser sprogmodeller stadig skævheder i beskrivelsen af karakterers udseende, især af kvindelige figurer. På et narrativt plan er AI-tekster ofte mindre fantasifulde end menneskeskrevne historier og har en tendens til at vælge enkle og moraliserende slutninger. Sprogligt er de velskrevne, men mindre farverige og legende. Det er selvfølgelig tidligt at konkludere noget generelt om, hvad der adskiller mennesker og maskiner, men det er tankevækkende, at sprogmodellerne er trænet til at være mere inkluderende, end mennesker ofte er.

Denne dynamik udfordrer traditionelle forestillinger om forfatterskab og stiller nye spørgsmål til, hvordan vi bør deklarerer kunstig intelligens' rolle i skrivning. Beguš' artikel peger således på et behov for at gentænke, hvordan vi forstår forfatterskab i en tid, hvor maskiner kan deltage på mange måder i skabelsen af tekster og med andre karakteristika end dem, som mennesker bidrager med.

I det følgende foreslår jeg en typologi over, hvad en skriftkultur påvirket af kunstig intelligens vil betyde for, hvordan litteratur bliver skrevet og modtaget. Fra en afstandtagen til enhver form for maskinel indblanding over blandingsformer til mere eller mindre automatisk frembragte tekster. Der er mange forskellige mulige konsekvenser, nogle positive, nogle negative, og mange, man kan være uenige om, men som afgjort fordrer et mere differentieret forhold til, hvem og hvad ophavet til en tekst kan være.

Autenticitet

Én konsekvens af generativ kunstig intelligens' fremkomst vil være, at forfattere deklarerer, at de ikke har brugt teknologien til at skrive med. Et tidligt eksempel på dette er Jacob Martin Strids *Den fantastiske bus*, hvor det måske lige så meget er de umådeligt flotte tegninger, Strid

understreger, er hans, men erklæringen gælder for hele værket. *Den fantastiske bus* er ellers meget optaget af teknologi, dog ikke af den kybernetiske slags, men mere af en forgangen tids brug af jetmotorer og radiorør.

I januar 2025 gav den erklæring, som Strid lavede, ekstra meget mening, da Sebastian Kleins børnebog *Danmarks 100 skøreste historier om dyr i zoo* af Forlaget Carlsen blev trukket tilbage, da der var grove fejl, som fembenede dyr, på en af række af de AI-genererede tegninger (Asmussen, 2025). Charlotte Weitze gør også opmærksom på i kolofonen til *Ulvemalk*, at bogen er skrevet af et menneske.

Man kan forestille sig, at der vil opstå en brandingværdi eller en kulturel kapital ved at være en forfatter, der garanterer, at teksten ikke er inficeret af sprog fra en maskine, men kun trækker på forfatterens egne evner, viden, kreativitet og erfaringer. Det gælder ikke mindst, fordi autenticitet i forvejen er en værdi i litteraturen, som er gået fra at have en lidt ildeset status til at være en kilde til fascination og udfordring.

Direkte referencer til verden og ikke mindst forfatterens verden har længe, hvis ikke altid, været en del af litteraturens materiale, og de mange afarter af selvbiografiske romaner bliver ved med at udfordre, nogle gange også det juridiske system, der må tage stilling til, hvor vide rammer der skal være for at skrive fiktivt, men alligevel genkendeligt. Jon Helt Haarders begreb om tærskelæstetik, som han udvikler i bogen *Performativ biografisme*, blandt andet som en videreudvikling af ideen om autofiktion (2014, s. 94), og Poul Behrendts begreb dobbeltkontrakten har bidraget til grundlaget for at beskrive uafgørlighedens fascination og betydningen af, at det gør en forskel, om noget har fundet sted eller ej (2006, s. 60). Så når Foucault skriver om det trættende spørgsmål om, hvem der taler, så taler han ikke på alles vegne.

Det gælder ikke mindst, når der er mere på spil end bare nyfgenhed i forhold til mere eller mindre kendtes privatliv, f.eks. hvad erfaringen af at have været i krig eller i koncentrationslejr betyder, som man ser i vidnesbyrdlitteraturen. Her er referencerne bag ordene af afgørende betydning, og det vil kunne føles som et brud på kontrakten med læseren, hvis ordene er formet af en maskine og ikke det menneske, som oplevede tingene. Men selv hvor der står mindre på spil, vil forventningen om, at der er en forfatter til stede, være vigtig.

Den kunstige intelligens sætter dog også spot på et andet forhold omkring autenticitet: Hvis maskiner er bandlyst, hvis skriften skal være autentisk, hvilken status har det så, at man har redaktører og medlæsere, som uden at blive krediterede som forfattere har haft en betydende rolle? Er deres menneskelige indgriben af en anden karakter end den maskinelle?

Gråzoner

En anden og sikkert meget normal måde at skrive litterære tekster på vil formentlig blive med en begrænset brug af kunstig intelligens. Der vil utvivlsomt også være meget stor uenighed om, hvor grænsen går for, hvor meget man må bruge. Differentieringsgraden i den stigende brug af kunstig intelligens er meget høj og med et utal af eksempler på praktisk anvendelse. For langt de fleste vil det være i orden, at man har stavekontrol på sit tekst-behandlingsprogram, og dér er der heller ikke nødvendigvis tale om kunstig intelligens. Men vil grammatikkontrol være i orden? Vil grammatikkontrol, der er indstillet til at ramme en særlig sprogtone, være for meget?

Research og idegenerering er i forvejen noget, der bruges masser af hjælpemidler til. Gør det nogen forskel, om man har læst i et leksikon, søgt på internettet eller spurgt en chatbot om nogle forhold, som man kan bruge i en tekst? Det er vanskeligt at se, hvorfor den sidste skulle være mere moralsk udfordret end de andre, ud over ressourceforbruget til søgningen.

Vil man holde tæt med, at man har fået gode ideer af maskinen? Måske i hundredvis, så det endelige valg er forfatterens eget, men dog på baggrund af ideer, som ikke fandtes, før maskinen havde fundet på dem? Vil karakterer, der er opfundet af en sprogmodel, være noget, der kun stiller forfatteren i et dårligt lys, ligesom et plot eller en struktur, der er udviklet af en computer, måske nok kunne fungere, men næppe ville være noget, som nogen havde lyst til at udstille, at de havde brugt?

Endelig er der tilfælde, hvor sprogmodellen leverer tekst, som bruges direkte. Enten ved at udkast af forskellig karakter skrives om, så de har den ønskede form, eller ved at der citeres direkte fra maskinens output, hvor forfatterens input har været helt minimalt. Igen vil de fleste næppe stille sig frem og stolt erklære, at man fik maskinen til at gøre det sure arbejde. Medmindre det kunne vinkles på en anden måde.

Fiona Draxler og hendes medforfattere undersøger i artiklen ”The AI Ghostwriter Effect” et fænomen, hvor brugere af AI-genererede tekster sjældent anser sig selv som forfattere til disse, men alligevel offentliggør dem i eget navn uden at nævne AI'en. Studierne viser, at selv når folk erkender, at en tekst i høj grad er skabt af en sprogmodel, er de tilbageholdende med at angive det. Det er ikke afgørende, om AI-teksten er personliggjort til brugerens stil – det ændrer ikke på tendensen til at undlade at kreditere maskinen. Dog øges ejerskabsfølelsen, hvis brugeren har haft en aktiv rolle i redigeringen. Undersøgelsen viser også, at mennesker lettere accepterer en menneskelig ghostwriter end en AI, hvilket

tyder på, at vi stadig opfatter maskinen som et redskab snarere end en egentlig skaber (2024, s. 26).

Gråzonerne står således i kø, og holdningerne til, hvor de røde linjer skal trækkes, vil formentlig være meget individuelle.

I avantgardens tjeneste

Der er flere fortilfælde for, at man har villet overlade skriften til noget ikkemenneskeligt. Dadagrundlæggeren Tristan Tzara eksperimenterede med at trække ord fra avisudklip op af en hat, og senere blev William S. Burroughs berømt for sin *cut-up technique*, hvor nye og uventede meninger kunne opstå ud af tilfældet. Den danske digter Johannes L. Madsen fremstillede en ”orakelmaskine”, bl.a. af ispinde. Hans Magnus Enzensberger lavede en poesimaskine, der nu er udstillet på litteraturmuseet i Marbach. Klaus Høeck udforskede tidligt algoritmer, der fik indflydelse på hans digtning. Alle disse fortilfælde giver en vis legitimitet i udforskningen af, hvad ikkemenneskelig tekstskabelse kan bidrage med.

Generativ kunstig intelligens synes at være det oplagte redskab til at skubbe til sprog og former på en måde, som tilfældigt opsamlede avisudklip ikke kommer i nærheden af. For der er vel ikke en afgørende forskel på, at den kunstige intelligens leverer uforudsigeligheden, i forhold til at det er Tzaras sorte hat, der er den sorte boks, hvorfra man ikke ved, hvorfor ordene kommer, som de kommer? Det urovækkende kunne dog ligge i, at sprogmodellerne netop ikke er udtryk for tilfældighed, men at de er trænedes til at finde mønstre og sandsynlighed, som vi mennesker pådutter, at der er en mening med. Det synes dog langt mere interessant at udforske et rum fyldt med sandsynligheder end simpel tilfældighed.

I alle tilfælde er det også her let at se et kompliceret regnskab, hvis pasticher fremstillet af mennesker, f.eks. i James Joyces *Ulysses*, kan opfattes som originale, mens pasticher lavet af maskiner ikke er kreative produkter. Værdien må i den sidste ende ligge i læsningen og ikke i frembringelsen.

Det er også muligt med kunstig intelligens at skrive ting, som ellers ville være praktisk talt umulige for mennesker at lave. Der vil stadig være en forfatter, der prompter, udvælger og vurderer, hvad der har værdi ind i et større projekt. Måske kan generativ kunstig intelligens ligefrem give nyt liv til avantgardens ønske om at skubbe til grænserne for, hvad der kan skrives?

Demokratisering

En nærmest modsatrettet bevægelse af avantgarde, forstået som den ofte elitære spydspids for litterær udvikling og eksperiment, vil være demokratiseringen af adgangen til at skrive litteratur. Som for mange måske ikke handler om at skrive den bedst mulige litteratur, men først og fremmest er drevet af, at man synes, at man har en god historie på hjerte, men ikke evnerne til for alvor at skrive den godt. Det kunne være ens egen selvbiografi, som man kunne skrive ved at give en chatbot noter og brudstykker af, hvad man har oplevet, og bede den om at skrive det i en sammenhængende historie. Det kunne være en ide til en krimi, som man gerne selv vil læse, og som måske kunne blive god nok til, at andre ville læse den.

I et større billede er demokratiseringen af det at kunne skrive bedre og lettere del af en større bevægelse, hvor menneske og maskiner arbejder sammen på mange forskellige måder, og hvor graden af menneskelig indsats kan række fra næsten alt til næsten intet. Den socialt acceptable brug af kunstig intelligens varierer på tværs af genrer. Det var en kort overgang på mode at holde indledningen til en tale for så at afsløre, at det var en maskine, der havde skrevet den. Det holdt ikke længe, før det blev pinligt. I alle sammenhænge, hvor man signalerer, at man har et personligt budskab, kan det udvande budskabet, hvis det åbenlyst er en chatbot, der har skrevet et LinkedIn-opslag eller et kærestebrev (selvom Cyrano de Bergerac var med til at legitimere den slags). Til gengæld er der masser af mere upersonlige genrer som abstracts, salgsmateriale og meget andet, hvor man faktisk vil sætte pris på, at teksten lever op til normer og standarder snarere end at være karakteriseret ved at have et personligt præg.

Fanfiction er en særdeles udbredt genre, der lever sit eget liv på internettet og kun af og til dukker op i en bredere offentlighed. For skabere af fanfiction virker generativ kunstig intelligens som et tveægget sværd: Man vil let kunne skrive tekster i forlængelse af et univers, som den generative kunstige intelligens formentlig også har læst, men det vil samtidig ødelægge glæden ved at have frembragt noget selv. Og ødelægge glæden hos andre i fællesskabet ved at springe over, hvor gærdet er lavest, og ikke lave en egen original fortolkning. Men igen er der gråzoner: Hvis ideerne er gode og velbeskrevne, men blot mangler en bedre sproglig indpakning, vil man så ikke hellere læse det end en mere eller mindre ubehjælpelig udgave?

Fuldautomatisering

Den sidste grænse vil ligge i, at litteratur bliver skrevet stort set automatiseret. Det er ikke længere et teoretisk spørgsmål, men noget, som kan lade sig gøre, dog ikke nødvendigvis

godt. Der er mange forskellige interesser i, hvad det vil kunne betyde. Den mest markante er, at forlag og streamingtjenester vil kunne producere tekster, uden at der er en forfatter involveret, hvilket de vil have en økonomisk interesse i.

I begyndelsen af 2025 lancerede svenske Storytel, der ejer den dominerende danske streamingtjeneste Mofibo, noveller skrevet af sprogmodeller og markedsført som den angiveligt 22-årige AI-forfatter Rosy Lett (hvis navn er et anagram af Storytel). Forlaget meldte selv ud, at de ikke var specielt imponerede, og at de havde valgt noveller, fordi teknologien ikke er moden til at producere tekster af romanlængde. Og selvom der kom en del omtale af Rosy Lett, så var der en meget begrænset videre debat, også på sociale medier, hvor andre forsøg på at introducere kunstig intelligens i litteraturen har vakt mere opsigt. Man kan kun gisne om, hvad motivationen for det halvhjertede forsøg på at lancere en AI-forfatter har været. Måske var det en slags prøveballon for at se, om det ville fascinere læserne? I alle tilfælde er den kunstige intelligens med til at presse en branche, som i forvejen er trængt, bl.a. af lavere afregninger på bøger i kraft af streamingtjenesternes *all you can eat*-modeller, hvor man for mindre end en ny romans pris kan få et månedsabonnement med ubegrænset læsning og lytning.

Mens forlag vil have en økonomisk interesse i at gå uden om forfatteren, så kan der være andre grunde til, at en automatiseret tekstskebelse kan have værdi. Det kan være som en personaliseret litteratur, hvor man kan være med til at bestemme temaer, genrer, karakterer og så videre, som kan give læseren en smule fornemmelse af medskabelse, men fremfor alt tilknytning til fortællingen på andre områder. Det vil også være muligt at genoplive ideen om den interaktive bog, som før var en møjsommelig affære at skrive, men som vil kunne få liv på nye måder. Om det er ønskeligt, og om læsere vil efterspørge det, er en anden sag. Lidt ligesom de mange bøger i Jorge Luis Borges' fantasi om et bibliotek, der indeholder samtlige mulige bøger, inklusive dem, som kun består af nonsens, er forestillingen om, at det er muligt, måske mere fascinerende end det, der ville komme ud af det.

Teknik og normer i bevægelse

Vi befinder os i 2025 i år tre for generativ kunstig intelligens for de flestes vedkommende. Men netop også for de fleste, for det er svært at finde nogen med adgang til computer og internet, som ikke har gjort sig bare en lille erfaring med kunstig intelligens. Der er skræmmende og voldsomme perspektiver, som man ser det i Charlotte Weitzes *Ulvemalk*. Særligt fordi skønlitteraturen kun er en lille del af den skriftlige kommunikation, der

frembringes og læses, men jo ikke lever i isolation. Så meget desto mere synes forfatterens rolle vigtig nu, hvor kunstig intelligens præger tekstkulturen bredt.

Den palet, som jeg har optegnet her fra autenticitet til automatisering, kan muligvis forandre sig, men yderpunkterne står nogenlunde fast mellem den menneskeligt og den maskinelt skabte tekst. Indimellem er der et kompliceret landskab af interesser og muligheder, som har gjort spørgsmål om ophav og kreativitet meget mere kompliceret. Og uden nogen realistisk mulighed for at skrue tiden tilbage til dengang, da man kunne være sikker på, at skriften var menneskeskabt. Det vil måske være passende at give det sidste ord til en sprogmodel, i dette tilfælde Anthropic Claude, der har et opløftende budskab (det er den formentlig trænet til at levere):

Menneskelig skrivning bærer ofte en autentisk levet erfaring, ægte følelser og originale indsigter, der udspringer af virkelige interaktioner. En menneskelig forfatter, der skriver om tab, kærlighed eller personlig forvandling, trækker på faktiske oplevelser, som jeg kun kan efterligne. Selv hvis en sprogmodels output måske er mere teknisk velformet i forhold til grammatik eller struktur, har menneskelig skrivning ofte kvaliteter, der ikke kan reduceres til teknisk kunnen. (Claude, 18. februar 2025)

Denne artikel er blevet til som en del af forskningsprojektet TEXT: Center for Contemporary Cultures of Text, der er støttet af Danmarks Grundforskningsfond, bevilling DNR193.

Referencer

- Asmussen, B.S. (2025, 29. januar). Sebastian Klein kan kun grine og ærgre sig over AI-fejl i egen børnebog: 'Det er eddermame irriterende', <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/sebastian-klein-kan-kun-grine-og-aergre-sig-over-ai-fejl-i-egen-boernebog-det-er>
- Barthelme, D. (1980, 12. oktober). Conversations with Goethe. *The New Yorker* [online]. Trykt i *The New Yorker*, 20. oktober 1980, s. 49. <https://www.newyorker.com/magazine/1980/10/20/conversations-with-goethe>
- Behrendt, P. (2006). *Dobbeltkontrakten. En æstetisk nydannelse*. Gyldendal.
- Beguš, N. (2024). Experimental narratives: A comparison of human crowdsourced storytelling and AI storytelling. *Humanit Soc Sci Commun* 11, art.nr. 1392. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03868-8>

- Brittain, B. (2025). Thomson Reuters wins AI copyright 'fair use' ruling against one-time competitor. <https://www.reuters.com/legal/thomson-reuters-wins-ai-copyright-fair-use-ruling-against-one-time-competitor-2025-02-11>.
- Draxler, F., Werner, A., Lehmann, F., Hoppe, M., Schmidt, A., Buschek, D., & Welsch, R. (2024). The AI ghostwriter effect: When users do not perceive ownership of ai-generated text but self-declare as authors. *ACM Transactions on Computer-Human Interaction*, 31(2), 1-40. <https://doi.org/10.1145/3637875>
- Foucalt, M. (2021). *Hvad er en forfatter?* Forlaget emancipa(t/ss)ionsfrugten.
- Gibney, E. (2024). AI models fed AI-generated data quickly spew nonsense. *Nature*, 632(8023), 18-19. <https://doi.org/10.1038/d41586-024-02420-7>
- Haarder, J.H. (2014). *Performativ biografisme*. Gyldendal.
- Kafka, F. (1984). *Dommen og andre fortællinger*. Gyldendal.
- Kundera, M. (1988). *Om latter og glemsel*. Gyldendal.
- Marcus, G. (2014, 9. juni). What comes after the turing test? *The New Yorker*.
- Orwell, G. (1989). *Nineteen eighty-four*. Penguin.
- Strid, J.M. (2023). *Den fantastiske bus*. Gyldendal.
- Swift, J. (2008). *Gulliver's travels*. Oxford University Press.
- Thomsen, M.R. (2023). *Tekst*. Aarhus Universitetsforlag.
- Turing, A.M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59(236), 433-60.
- Weitze, C. (2025). *Uhemælk*. Gutkind.